

Бу
нүөмэргэ

Доруобуйа харыстабыла

Тумуу уонна грипп ыарыта
улаатта/2

Тускар туһан

Нолуогу кэмигэр төлүөххэ/4

Кэпсиэхпин баҕарабын

Мин эбэм - Мария
Седалищева/6

«Кытаанахтар кыайардара» — чабырҕах куонкуруһун призердара

Любовь Монгуш салайааччылаах чабырҕахсыттар
бөлөхтөрө өрөспүүбүлүкэтээҥи куонкуруска II-с үрдэли
ыллылар

«Кытаанахтар кыайардара» бөлөх.

Тэттик

Чурапчы эдэр ыччата «Движение первых» регионаабы форумга кыттар

Бу күннэргэ Дьокуускайга «Движение первых»
Бүтүн Россиятаабы оҕо уонна эдэр ыччат уопса-
стыбаннай-судаарыстыбаннай хамсааһынын
бастагы регионаабы форумга ытыллыа турар.
Кытааҥчылар Саха сиригэр бу хамсааһын
түмүктэрин кэпсэтиэхтэрэ уонна кэлэр 2024 сыл
сорукуларын торумнуохтара.

«Билигин кэмигэ ыччат киинин ийинэн
ытыллыахтаах санга судаарыстыбаннай по-
литика ытылла турар. Форумга бу туһунан
үөрэтэн, кизгик тарҕатыыга үлэлиэхтээхпит.
Өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн ыччат кииннэрин
арыйыы туһунан элбэх кэпсэтии барда, билигин
олох аһыйах улууска баар. Биһиги улуус быйыл
биир бастааһын арыдан, үлэни-хамнаһы ытан
саҕалаабыппыт. Манна биһигэ куус-көмө, тирэх
булар киһибитинэн баһылыктыт Степан Сар-
гыдаев буолар. Кини улуунун ыччата сайдары-
гар интэриэстээх, манньик курдук араас хабаан-
наах форумнарга кыттарбытын көбүлүүр», - дииэн
бэлиэтиир улуустаабы ыччат дьаалаларын ис-
писэлиһэ Александра Хомус.

Кытаанахтар — өрөспүүбүлүкэтээҥи чабырҕах куонкуруһун II-с үрдэл кыайылаахтара

Бу күннэргэ Дьокуускай куоракка «Чабырҕах-
дык чаҕаарар чаабы-чыыбы чабырҕах» дииэн
сахалыы куттаах айар талааннаахтар мустан,
өрөспүүбүлүкэтээҥи куонкуруска көрүстүлэр. Бу
күрэх Араассыйаҕа Уһуулааччы, Саха сиригэр
Үлэ сылыгар ананна. Бу туһунан Алексей Кула-
ковскай аатынан култуура дьээтин пресс-су-
лууската иһитиннэрдэ.

Барыта 6 улуустан 20 биирдиилээн толо-
роочу уонна 16 фольклорнай бөлөх кыттылаах
125 киһи кытынна.

Уопсай түмүккэ биһиги улуустаттан
Любовь Монгуш салайааччылаах «Кытаанах
кыайардара» II үрдэли ыллылар. Чабырҕахсыт-
тарбытыгар өссө да үрдүк ситиһиилэри баҕара-
быт.

Мария Иустиинова санга кинигэтин биһирэмэ буолла

Бэҕэһэ улуустаабы киин бибилиотэкаҕа ОСПС,
СӨ култууратын туйгуна, Чурапчы улуунун уонна
Хатылы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообу Мария
Петровна Иустиинова суруйбут «Олоҕум ылыыга»
санга кинигэтин биһирэмэ буолла.

Ааптар бу кинигэтигэр оҕо сааһыттан саҕа-
лаан, устудьуоннаабыт, бибилиотэкаҕа үлэлээ-
бит кэмнэрин, дьиз көргөһүн, чугас аймактарын,
сөбүлүүр дьарыгын туһунан ситиһилии сырдап-
пыт. Ону тэнгэ хоһоонноро, кинини кытта бииргэ
алтыспыт дьүүгэлэрин, каллигэлэрин иһирэх
ахтыылар киирбиттэр. Олоҕун араас түгэннэ-
рин сырдатар хаартыскалар итиэннэ видеола-
ры көөр кодтаан киллэрбитэ кинигэ силигин
ситэрэллэр.

Бу күн Мария Петровнаҕа чугас дьоно,
бииргэ үлэлээбит, алтыспыт дьоно, бибилиотэка
кэлэктиибэ айымнылаах үлэтигэр өссө үрдүк
ситиһиилэри баҕардылар.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Сэттинньи
24 күнэ
БЭЭТИНСЭ

-28° -35°

Сэттинньи
25 күнэ
СУБУОТА

-33° -38°

Сэттинньи
26 күнэ
БАСКЫҤААНҤА

-33° -34°

Сэттинньи
27 күнэ
БЭНИДИЭНҤИК

-27° -31°

Сэттинньи
28 күнэ
ОПТУОРОҢҤУК

-27° -31°

Сэттинньи
29 күнэ
СЭРЭДЭ

-27° -29°

Сэттинньи
30 күнэ
ЧЭППИЭР

-25° -31°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Территория кыраныыссаларын сибидиэнньэлэрин ЕГРН-га киллэрийи хонтуруолланар

Саха сириг бырабытталыстыбатын бэрэсэдээтэлэ Кирилл Бычков «Наполнение Единого государственного реестра недвижимости необходимыми сведениями на территории Республики Саха (Якутия)» бырайыагынан «Суол картата» региональной дьаһалы олоххо киллэрийи тула оробуочай бөлөх мунуһааһын тэрийдэ. Улуус баһылыктара маньаха туһуламмыт сибидиэнньэлэри киллэрийи тус хонтуруолга ыларга соруудахтанылар. Премьер-министир мунуһааһынныгар, бастатан туран, Дойду Бэрэсидьиэнэ 2027 сүл, тохсунньу 1 күнүгэр диэри муниципальный тэрилтийи-лэр, нэһилиэнньэлээх пууннар, территориялаах зоналар кыра-ныыссаларын уолустааһынны түмүктээн, сибидиэнньэлэри Хам-саабат баай-дуол судаарыстыбаннай реестригэр (ЕГРН) киллэрэргэ соруудахтанылар.

Бырабытталыстыба бэрэсэдээтэлэ мунуһаа кыттылаахтар-ыгар бу үлэ дьон-сэргэ уонна юридической сирэй бырааптарын көмүскүүр, хамсаабат баай-дуол туһуттан мөккүөрү намтатар, тер-ритория инвестордар үп угалларыгар бары өтүгүнэн кэрэхсэбил-лээх буоларын үрдэтэр уонна инвестиционнай бырагыраамалар, бырайыактар олоххо киирэллэригэр көмөлөөх буоларын тоһоҕо-лоото.

“Үлэ Федеральной, регионааһы, муниципальной былаас уор-ганнарын биригэ үлэлэниилэринэн таһыста. Биригэ сыраллаһан, Дойдубут баһылыгынан соруудага туоларын хааччыйахтаахпыт. Ил Дархан бигэргэппит регионааһы “Суол картатыгар” олоһуран, ЕГРН-га булгуччулаах сибидиэнньэлэри киллэрэр сорок турар”, – диэн бырабытталыстыба бэрэсэдээтэлэ бэлиттээтэ.

Кини бырабытталыстыба боломуочуйалаах уорганнарын от-чуотун истэн баран, нэһилиэнньэлээх пууннар быысаһымыларын, территориялаах зоналарын, тыаларын, культурунай нэһилиэс-тибэ эбийиэктэрин уонна территорияларын ЕГРН-га кэмигэр киллэрэргэ соруудахтатта.

Итини таһынан, куорат уокуруктарын уонна улуус баһылыкта-рыгар “ЕГРН-ы наадалаах сибидиэнньэлэринэн толоруу” быра-йыак олоххо киирэллэригэр “Суол картата” регионааһы дьаһал туо-луутун хонтуруолга ылалларыгар эттэ.

Өрөспүүбүлүкэбэ 500-тэн тахса ыал тус бизнестэрин тэрийдилэр

Ол курдук быһылыгы сылга социальной контрагыннан 5100 дьыа кэргэн бэйэ дьыалатын арынар уонна кэтэх хаһаайыстыбала-рын сайынналар кыахтанылар. Үлэ-хамнас хайысхата араас – кафе тэрийиигэ, саадалаан, куурусса иттигитигэр тийиэ. Соцконт-ракт – Саха сириг өйөөһүнүгэ бэйэ дьыалатын тэрийиңгэ, кэтэх хаһаайыстыбаны кэтэтиңгэ, олох араас уустук түгэнигэр дохуот кыһалбатын быһаарыыга бири сүрүн тирэбинэн буолар. Маньык судаарыстыбаннай өйөбүл мээрэлэрэ, Дойду баһылыга Владимир Путин көрүлээһининэн, “Демография” национальной бырайыак чэрчитинэн олоххо киирэллэр.

Бэйэ дьыалатын арынарга, кэтэх хаһаайыстыбаны тэринэр-гэ аһаммыт социальной контракт кээмэйэ быһыл күһүн балаһан ыйыттан 500 тыһ. солк. суумага диэри улаатта. Итини тэнэ үлэ көрдөнөр уонна бэйэ дьыалатын арынар сыалтан 30 тыһ. солк. суумалаах үөрэх көрүлэр. “Демография” национальной быра-йыагы олоххо киллэрийи 5 сыллааһы түмүгүнэн, Саха сиригэр 15 тыһыынчаттан тахса дьыа кэргэн социальной контрагыннан туһан-на.

Искусственной ардах ойуурга уот туруутун аччаттар

Ил Дархан Росгидромет салайааччыта Игорь Шумаков кытта өрөспүүбүлүкэбэ 2022 и 2023 сылларга ойуур баһаарыттан куттал-лаах кэмгэ зондировщик-сөмөлүөттөр үлэлэрин түмүгүн ырытты-лар. Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин Айсен Николаев эти-тин өйөөн, 2022 сүл сайынньытан Саха сиригэр Искусственной ардахы түһэриңгэ эспэриминэн ыттыллыбыта. Ил Дархан эспэри-мин ойуурга баһаар тахсыбатын туһутар эрдэттэн профилактика үлэтин мытарга туһуланарын бэлиттээтэ. Икки сүл устата иккилии сөмөлүөт өрөспүүбүлүкэ 13 оройуонугар үлэлээн, ити сирдэргэ ойуур баһаарын нэһэ уонна аһаана 30-тан тахса төгүл аччаабыт. Көр-сүһүгэ өрүттэр эһилил сайын үлэни Саха сиригэр салгыырга уонна бу уолуту атын эрэггийиэннэргэ тарҕатарга тоһоостообун туһунан быһаарыы ылыннылар.

СӨ Ил Дархан уонна Бырабытталыстыбатын пресс-сулууспата.

Тумуу уонна грипп ыарыыта улаатта

Доруобуйа харыстабыла. Кыһыммыт кэллэ да, тумуу, грипп ыарыыта улаатта.

Елена МАКАРИНСКАЯ

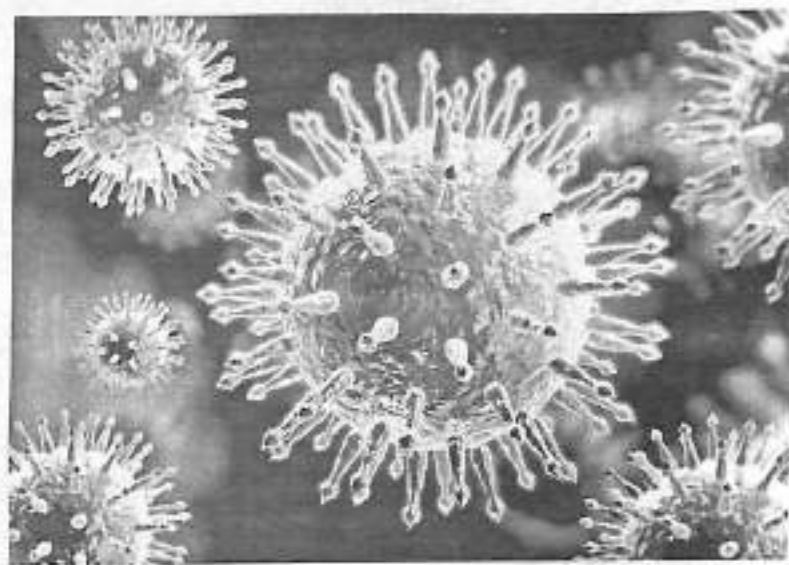
Улууспутугар ааспыт нэдиэ-лэттэн ОРВИ-нан ыалдьыи көрдөрүүтэ улаатан, сорох оскуолалар уонна уһуйаан-нар карантинга барды-лар. Бүгүнгү күнүмүргэ Оҕо консультацийтын сэбиэ-диссэйз Евдокия Карпова дыантан-дьахтан хайдах харыстаныахха сөбүн кэп-сиир.

●●● Улууспутугар ОРВИ-нан ыалдьыи көрдөрүүтэ хайдахый?

●●● Чурапчы оройуонун үрдүнэн бүгүнгү күнүгэ 5 оскуо-ла уонна 4 уһуйаан карантинга бардылар: Диринг оскуолата, Төлөй оскуолата уонна уһуйаа-на, Хатылы оскуолата уонна уһу-йаана, Хадаар оскуолата уонна уһуйаана, И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолата уонна Болтоҕо нэһилиэгин уһуйаана. Мань таһынан быстах, ол эбэтэр кылааһынан, группанан каран-тинга баран олоһор оскуо-лалар, уһуйааннар эмиз элбэх-тэр. Уопсайа 1990 оҕо оскуолада уонна 487 оҕо уһуйаанга кар-антинга баран олоһоллор. Бу оҕолортон 904 оҕо ОРВИ-нан ыарыйдылар, бу уопсай оҕо ах-сааныттан 14,7% ылар. Уһуйаа-нынан хааччыллыбатах оҕо-лорго ыарыы эмиз сытымык турар. ОРВИ иһигэр биридин-лээн грипптэбит оҕолор эмиз бааллар.

●●● Грипп ханнык көрүңгэ баарый?

●●● Гриппит көрүңгэ H3N2 диэн, ол эбэтэр гонконгскай грипп. Бу вирус салгынынан бэ-риллэр. Бири ыалдьыит киһи 40 киһиэхэ тийиэ сутуйуон сөп. Боростуой ОРВИ-ттан атына диэн киһи түргэнник ыарыыга

хаптарар уонна күөскэ, сытыы-тык ыалдьар. Ыарыыга хаптар-быт киһи сибикитэ 12-48 чаас иһинэн биллэр. Киһи төбөтө ыалдьар, этэ-сиинэ дырылы-йан ыалдьар, эмискэ тымыһыан, итиргээн ылын сөп. Сэниэтэ суох, кыраадыһа 39-тан үөһэ тахсар, эмискэ кураанах сөтөл киирэр. Кыра оҕолорго, хат-дахталларга уонна кырдыаас дьонго кутталы үөскэтэр. Ыал-дьыит киһи, ортотунан, 7-14 күн ыалдьар.

●●● Ыалдьыит киһи хайдах эмтэниэхтээбый?

●●● Тумуулаабыт киһи дыи-тигэр сытан эмтэнэрэ ордук. Ыалдьыит сибикити билиннэ да, үтүөрүөр диэри доруобай дьонтон изоляцияланыахтаах. Элбэх уу иһиэхтээх, иччэбэй сотторунан этин-сиинин соттон сөрүүкэннэхтээх, быраас анаа-быт эмтэрин иһиэхтээх.

●●● Оттон бу тумууттан хайдах харыстанабыт?

●●● Биллэн турар, аан маннай ОРВИ эпидемията кэлэ илигинэ грипп утары быһыы ылбыт буолуохтаахпыт. Грипп

вакцинатан дьаһыта, ортоту-нан, икки нэдиэлэнэн саҕала-нар. Ыалдьыит туһугар тумуу сезонун саҕана илиибитин, сирэйбитин сууна сылдыахтаа-хпыт. Дьыбэ кэлибит, ыал-дьыит дьону кытта контакта-стыбыт да, тутатына муннубутун сайдыахтаахпыт. Ыалдьыит дьонтон ыраах сылдыа сатыах-таахпыт уонна элбэх киһи мустар сиригэр медицинскэй маасканы кэтиэхтээхпит. Дьы-бит муостатын иччэбэй хлор-даах тирээпкэнэн күн аайы сууһа-сото сылдыахтаахпыт. Хос иһэ күнүгэ хаста даҕаны 5-10 мүнүүтэ салгылатыллыах-таах. Сибикитэ, иччэтиэлээх, тоһоойу аһылыгы аһахтаах-пыт. Күн аайы С битэминини сиэн, имунитетпытын бөдөр-гөтүөхтээхпит. Дьыа иһигэр ыал-дьыит киһи баар буоллабына, атын дьон вирус утары эми про-филактикаланан, иһэн саҕалыы-ра ирдэнэр.

Чөл олоһу тутуһан, ыарыыт-тан, тымыһыттан харыста-нан, этэңгэ тумуу сезонун аһа-рыыһабын, доруобай буолуоһун!

Ситиһии. Фортепиано кылааһа бастакытын кытынна

Анна ЗАХАРОВА

Дьокуускайга “Калейдоскоп талантов” аһаҕас фестиваль ытыллына. Бу фестиваль чэрчитинэн оҕо искусство оскуолатын үөрэнээччилэ-рин икки ардыларыгар фор-тепиано хайысхатыгар уонна “Вопросы фортепианного ис-кусства” диэн научнай-ай-ымныы кэмпириэнсийэти-гэр дакылаатынан кыттыыга өрөспүүбүлүкэтээбэй куонку-рус тэрилиннэ.

Манна барыта 100-тэн тахса оҕо кытынна. Дьууллүүр сүбэ бэрэ-сэдээтэлэниэн Москва куораттан

толорор искусство киһи мусу-хаалынай оскуола-академиятын фортепиано кафедратын сэбиэ-диссэйз, фортепиано факульте-тын декана Н.В. Богданова үлэ-лээтэ, ому таһынан фортепиано хайысхатыгар маастар-кылаас тэрийдэ.

Биһиги улууспутуттан бу улахан куонкуруска Оҕо ис-кусство оскуолатын үөрэнээч-чилэрэ Күннэй Местникова, Тая Старостина оскуолаларын аатын чинэстээхтик көмүскээ-тилэр. Тая олус ситиһинилээх-тик кытынна уонна фортепиано номинацияда 3-с иһиэпэннээх лауреат аатын сүктэ итини тэнэ научнай кэмпириэнсийэ

дакылаатынан кыттан 2-с иһиэпэннээх лауреат буолары си-тистэ. Кини бири дойдутаахпыт Никифор Яковлев “Кулунчук” уонна улуу нуучча композито-ра П.И. Чайковскай “Старинная французская песенка” диэн ай-ымныыларын толордо.

Кыргыттар салайааччылара Светлана Макарова билиһин-нэрбитинэн, маньык кэмпи-риэнсийэда фортепиано кы-лааһа бастакытын кытынна. Куонкуруска Дьокуускай куорат Оҕо искусство оскуолатын үтүс үөрэнээччигэ ситиһинилээхтик кыттан, лауреаттарынан буол-дулар.

Биир дойдулаахпыт «Хорсунун иһин» мэтээлинэн наһараадаланна

Анал байыаннай дьайыы. «Тигр» таанга номоххо киирбит «Алеша» хорсун быһыытын хатылаата

Марфа ПЕТРОВА

«Уссурийскай олохтооҕо хамандыырдаах таанга номоххо киирбит «Алеша» хорсун быһыытын хатылаата», — диин «УссурийскМедиа» ИА кэрэспэдьинэ сийилии суруйар.

Ол курдук, Приморье олохтооҕо, Камень-Рыболоваттан төрүт-тээх таанга хамандыыра Иван Б., ону сэргэ икки Саха уолаттара — наводчик-оператор Михаил М. уонна механик-суппар Вячеслав Е. кыайыы туһугар бэйэлэрин харыстаммакка, бойобуой соруудаҕы толорон хорсун быһыыны көрдөрдүлэр. «Тигр» таанга экипажа өстөөх уотун аһынан штурмалыыр бөлөх тирэх пуунга тийэрин хаачыйбыт. Чурапчы улууттан сылдьар Михаил М. былырын күһүн быстах байыаннай дьайыыга ынырыллан барбыт. Эдэр киһи мотострелковой дивизия таанга полкатыгар түбэспит.

Онно кини таанга экипажыгар наводчик-операторынан аһаммыт. Хамандыырынын Иван Б.-ны уонна Саха сириттэн сылдьар механик-суппар Вячеслав Е.-ны кытта уоттаах кыргыһылары аһаппыттар. «Тигр» экипажы бойобуой соруудаҕы толорууга күөн көрсүү балаһатын биир саамай уустук уонна ыарахан учаастагар туруорбуттар. Өстөөх бэс ыйын 4 күнүттэн Арасыйыа Сэбилэниилээх күүстэрин бөлөхүн икки аһы араарар соруктаах көмүскэнэр кирбиһэ саба түһэргэ соруммут.

Ол күн биһиги штурмалыыр

бөлөхпүтүн аһардарга «Тигр» таанга экипажыгар эппиэтинэстээх соруу турбут.

Бэлэмнэнэргэ анаан биир суукка бэриллбит. Уолаттар эрдэттэн бэлэтэниллибит сирдэригэр сатыы тийбиттэр, сыалларын ситиһэллэригэр табыгастаах позицияларын үөрөппүтүтэр, штурмалыыр бөлөхтөрү кытта хардарыта бииргэ үлэлииргэ бэлэмнэммиттэр уонна бойобуой тизхиникэлэрин көрүмүттэр.

«Тигрдар» салгы сорууда-тарын толорууга киирбиттэр. Кинилэр таанкаларын хаххаттан таһааран, сыалларын чопчу табар туһуттан өстөөх тирэх пуунуттан 100-150 метрэр тэйиччи сытар позицияга тийбиттэр.

Бастакы ытыы кэнниттэн өстөөх блиндаһыттан уонна окуопатыттан тутта суһаллык куота сатаабытын биһиги наводчик-операторбыт быһаарылаах дьайыылары онорон, тохтоппут. Иккис, үһүс уонна төрдүс ытыыларыгар сыалларын табан, утарсааччылар кыайан саспаппа да хаалбыттар.

Өстөөх артиллерията «Тигр» таанканы табар соруктаах тохтоло суох ытыалаан субуруппут. Ол да буоллар, «тигрдэр» бойобуой сорууда-тарын толорбуттар. Танкистар быһаарылаах уонна дьаныардаах дьайыыларынан өстөөх тирэх пуунун флангыгар штурмалыыр бөлөхтөрү өйөө-бүттэр. Биһиги танкистарбыт Украина сэбилэниилээх күүстэригэр утарсар кыагы биэрбэтэхтэр, онон штурмалыыр бөлөхтөр өстөөх тирэх пуунун ылалларын хорсундук хаачый-

Байыас бастакы наһараадата, быттар.

«Тигр» экипажа туруоруллубут соруу чистээхтик толорон, ону сэргэ хорсун быһыыны көрдөрөн, судаарыстыбаннай наһараадаларга түһэрилиннiler. Ол курдук, биир дойдулаахпыт Михаил М. «Хорсунун иһин» мэтээлинэн наһараадаланна. Ол иннинэ ыам ыйыгар роталарыттан бизс уол буолан, «Бойобуой килбизини иһин» РФ Оборонаҕа министриэтибэтин наһараадатын туһут.

Биир дойдулаахпыт кэргэнэ Владислава:

●●● Кэргэни ити киришилэрин кэнниттэн сибээскэ таһа сылдьыбыта. «Биир бааһырыт киһилээхпит. Биһиги Ваняны кыратык эмсэбэлээтибит. Кыл мүчүү тыыннаахтыы ымайбатыбыт», — диин кэпсээбитэ. «Тигр» таанга экипажа хорсун быһыытын туһунан интерниэскэ сийилии суруйбуттарын аахпыт. Бу иннинэ сайын Приютнай нэһилиэтиннээх пуун

чугаһыгар турар көмүскэнэр кирбиһини өстөөх көңү көтөргө холломмут. Кэргэни онно 3-тэн таһа сыалы булан урусхалаабыт. Олортон биридэстэрин салаймыллар снарядынан 4,5 км тэйиччиттэн ытан туораппыт. Ол түмүгэр өстөөх бронетехниката табыллыбыт. Бойобуой сорууда-тары ситиһинилээхтик толорон, хорсун быһыыны

көрдөрөн, Суворов мэтээлинэн наһараадалаабыта. Кэргэни — олус тулуурудаах, кытаанах майгылаах, эр киһилии хорсун санаалаах киһи. Сылтан ордук сырыттылар. Түргэник бүтэн кэлэллэрин олус күүтүбүт. Билигин кинилэр алдыаммыт тизхиникэлэри онгорор пуунга үлэли сылдьаллар.

Тэрилтэ түбүгэ. Дьизэ кэргэнгэ элбэх өгөнү онгорор Киин аһыллыаҕа

Мария САВВИНА

Чурапчытааҕы саастарын ситэ илик оҕолору чөлүгэр түһэрэр судаарыстыбаннай тэрилтэ бу сыл ахсынны ыйтан үлэлиир хайысхатын күнэтэн, дьизэ кэргэнгэ элбэх өгөнү онгорор Киин быһыытынан үлэтин саҕалыйар.

Чуолаан, оҕолоох бары ыаллары, доруобуйаларыгар хааччактаах оҕолору, аһам саастаах дьону кытары ситимнээх үлэни тэрийиэхтээхпит. Бу өрөспүүбүлүкэ саҕа бастакы бырайыак Российскай Федерация Үлэ Министиритэрибэтин көбүлээнининэн тэриллэн, ыарахан балаһыаньага түбэспит оҕолорго аналлаах Пуонда үбүлээһининэн аһыллар. Пуонда куонкурус биллэрбитигэр, биһиги тэрилтэбит бырайыак суруйан,

4.987.000 солк суумалаах граны ылары ситисиппит. Киин сыала-сорууга — оҕолоох ыал олоххо көрсөр күннээҕи ыйытыктарын, кыһалҕаларын быһааран, биир сиргэ миэстэтигэр тутта туһалаах көмөнү, өйөбүлү оноруу. Манна социальнай, педагогическай, психологическай, медицинскай, бытовое уонна да атын үлэ өгөтө босхо оҕолулар.

Дьизэ кэргэнгэ элбэх өгөнү онгорор Кииммит 3 отделение-лаах. Бастакы отделениебыт кэлбит дьону көрсөн-кэпсэтин, туох көмөҕө наадыларын быһаары уонна тустаах исписэлиистэргэ анаан тутта көмөнү онгорорун тэрийи буолар. Кыһалҕата дириҥ буоллаҕына, иккис отделениега, психолог консультациятыгар, сүбэтигэр сырытынналар эбэтэр мобильнай сулууса бу ыалы кытары боппуруоһа быһаарыллар диэри

ситимнээхтик үлэлиир. Үһүс отделениега ынырыллан кэлбит исписэлиистэр анал түнүктэргэ олорон, оҕолоох ыаллары кытары биридиилээн кэпсэтиэхтэрэ, аадырыстаах көмөнү туһаайыахтара. Манна биһиги тэрилтэбитин кытары дуогабардаһан, анал исписэлиистэр социальнай харалта, дьарыктаах буолуу киинэ, балыһа, үөрэх управлениета, социальнай пуонда, мччаты уонна дьизэ кэргэни кытары үлэлэхэр психологическай киин, опека уонна попечительство отдела, улуус дьаһалтатын дьизэ кэргэни кытары үлэлиир отдел, полиция отдела графигынан кэлэн, докумуоннары тутуохтара, консультация, быһаарыы биэриэхтэрэ. Маны таһынан, психолог анал сенсорнай кабинета үлэлиэҕэ, санааҕа ылларбыт киһи тест, тренинг көмөтүнэн ис туругун

бөбүргөтүүгэ, инники олоҕор көмөнү ылыаҕа.

Доруобуйаларынан хааччактаах оҕолорбут төрөппүттэрин кытары кэлэн, туруктарын чөлүгэр түһэрэр аппараттар нөҥүө дьарыктанар кыахтаннахтара, кинилэргэ аналлаах туспа кабинет уонна исписэлиис үлэлиэҕэ. Ону таһынан, күнүһүн оҕо ийэтинэн эбэтэр чугас киһитин кытары күнүскү стационарга «Бэйэни көрүнүү, олоххо үөрэни» диин анал дьарыгы барыахтарын сөп.

Аһам саастаах дьоммутугар эмиз туспа көрсүһүүлэр, дьарыктар ытыллыахтара. Сааһырдым, кэлэр-барар ыарахан дьизэ өйдөбүлүн тахсымга уонна уһун үйэлэниигэ сүбэлэри, маастар кылаастары, хамсаанылары, сэмнээрдэри, араас дьаһаллары былаанныбыт.

Биһиги «Дорожники» тэрилтэ

үлэлээн олорбут этээстээх таас дьизэтигэр көһөрүү, өрөмүөн үлэтин тэрийдибит. Миэбэл, оборудование, техническай тэриллэр барыта сакаастанан тураллар. Дьизэбит аныгылыы тупсаҕай көрүннээх буолуоҕа, кэлбит киһи «Госуслуги», «У-Якутия», уонна да атын сайтарга киирэр, үлэлиир усулуобуйата барыта тэриллээҕэ. Оҕолоох дьизэ кэргэни кытта туһааннаах көмөнү тэрийэр кэммитигэр, оҕолорго аналлаах соннуур быһаһаакка, сайынналар, аралдьытар анал хос үлэлиэҕэ.

Ытыктабыллаах улууспут олохтоохторо! Бу саҕа аһыллаары турар элбэх өгөнү онгорор Кииммитигэр эһигини өрүүтүн кэтэһэбит, ыгырабыт. Судаарыстыба тэрийэр көмөтүнэн табатык туһанан, хас биридии ыал олоҕо тубустун, бары инникигэ эрэллээх буолуосун!

Нолуогу кэмигэр төлүөххэ

Тускар туһан. Баай-дуол нолуогун, чэпчэтиилэр туһунан нолуок сулууспатын иниспиэктэрэ Мария Пестерева аабааччыларбытыгар сырдатта

Хаар-тыска интэри-ниэт си-тимиттэн ылылын-на.

баран нолуоктан босхолонол-лорун билбэккэ төлүү сылдыбыт буоллахтарына, сайабыланныа суруйан кэниини үс сыллаабы төлөбүрдэрин төнүннэриэхтэ-рин сөп.

Элбэх оҕолоох дьиз кэргэн төрөппүттэриттэн биридэ-тэрэ сайабыланныа суру-йан, бири массына нолуогут-тан босхолонолор бырааптаахтар. Оку таһынан, бири чааһынай дьиз, кыбартыра, сир нолуо-гун төлөбүрүн кыччаттахтарын сөп. Чэпчэтии бырыһыана үөһэ этилибит баай-дуол иниттэн тутулуктаах. Сайабыланныа-ны нолуок аабыллыан иннинэ суруйан, нолуогабай сулууспаа туттарыахтаахтар.

Дорубуйаларынан хаачча-таах дьон бири тырааныспар нолуогуттан босхолонолор. До-рубуйаларын туругун бигэр-гэтэр докумуону адалаллар ону кытта сайабыланныа суру-йаллар.

Баай-дуол нолуогун таһынан, хамнас ылааччылар НДФЛ но-луогун төлүүлэр. Дохуот суу-матыттан 13 % төлөнүллэр. Бу харчы тутта хамнастан тутулан, бүддьүт хааһынаттар киирэр. Бири - икки оҕолоох дьон тэ-рилтэлэригэр сайабыланныа суруйан, хас биридин оҕолору-гар 1400 солкуобай чэпчэтии

ылыахтарын сөп. Онтон үстэн элбэх оҕолоохтор 3000 солкуо-байы төнүннэрэр бырааптаах-тар. Дохуоттара 350 тыһ. солкуо-бай буолор диэри көрүллэр.

Сыл аайы дьонго, регис-трацияламмыт аадырыстары-гар эбэтэр нолуогу төлөөччү тус кабинетыгар ханнык но-луогу төлүөхтээхтэрин туһу-нан иһитиннэрини кэлэр. Онно нолуок эбийиэктэрэ, суумата уонна төлүүргэ анал реквизи-тэр ыйыллаллар. Бэлиэтээн эт-тэххэ, эһиги дааннайдаргы-тыгар туох эмэ сымна-халты баар буоллабына, тутта быһаар-сыаххытын наада.

Нолуок эбийиэктэрин туһу-нан иһитиннэрини nalog.ru порталга киирэн билсиэххитин сөп», - диэн Мария Пестерева хаһыат аабааччыларыгар анаан билиһиннэрдэ.

Нолуок төлөбүрэ дойдубут бүддьүтүгэр киирэр, ол харчы судаарыстыбаннай уонна со-циальной хабааннаах сыалга туттуллар. Суоллары өрөмүөн-нээһин, оскуолалары, балыһа-лары тутуу, уулуссалары тупса-рыы, үөрэҕиргийгэ уонна анал категорияларга көмөҕө туһа-ныллар. Судаарыстыбаттан көрүлүбүт чэпчэтиилэри туһа-нан, нолуоктарбытын кэмигэр төлүөххэ.

Людмила ГОРОХОВА

Билинги үйэбэ хас бири-дии киһи баайыгар-дуолугар сокуонунан нолуок төлүүр эбээһинэстээх. Массына-ны бас билээччилэр тыраа-ныспар нолуогун, дьизни-уоту бас билээччилэр баай уонна сир нолуогун төлүүлэр.

Нолуоктан аккавстанар табыл-лыбат. Сокуонунан аабыллыбыт буоллабына, ону төлүөхтээхпит. Бу нолуоктар хаһаанга диэри төлөнүллүөхтээхтэрин, чэпчэ-тиилэр көрүлүүлэрин туһу-нан чопчу билээри, Чурапчы улуутун нолуок сулууспатын иниспиэктэрин Мария Пестеро-ваны кытта кэпсэттим.

“Хамсабат баай-дуол ааспыт

сыллаабы нолуогун чааһынай киһи бу сыл ахсынны бастагы күнүгэр диэри төлүүр эбээһи-нэстээх. Бу нолуокка чааһынай дьиз, кыбартыра, массына, сир учуастага киирэллэр. Биз-несийэлээх дьон бири дьиз, кы-бартыра, хаһаайыстыбаннай тутуу уонна алта суотайга диэри инниэх сир нолуогуттан босхо-лонолор. Бизнесийэбэ тахсан

Култуура. “Культурный код” чинчийэр-үөрэтэр экспедиция саҕаланна

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Тойук, олонхо, мандар, симэх, изйини, талаан, чороон, доржоон, оһуор, тыһы, өркөн, ты-йаатыр, хомус, уһуһуу, ойуу, турук, үгүһүү, ырыа - бу этил-либит тыллар бука барыта кул-туураа быһаччы сыһыаннаах көстүүлэр. Улууспутугар ма-ныаха туһуламмыт экспеди-ция номнуо тэриллэн, култуура үлэһиттэрэ бу күнүгэрэ ха-йыы-үйэ айаанга турунулар.

“Культурный код” диэн туох эбитий? Туохха олобуран тэри-линнэ?

●●● Култуура эйгэтигэр, баста-тан туран, олус интэриэһинэй көстүү баар. Ол эбэтэр хас биридин нэһилиэк култуура хайысхалары-гар тус-туһунан суоллаах-иистээх. Холобур, Мугудай нэһилиэгэр үгүһүүтүгэр уутуйан үөскүүллэр. Чакыр нэһилиэгэр олонхоһуттар, фольклору толорооччулар, алаҕар-дар ырыаһыттарынан, Хоптобо нэһилиэгэр ойууһуттар үөскүүд-лэр. Бу көстүүлэр сүрүн идиэйэ-лэрэ улууспут сайдан кэлэр усту-руйатыттан оччолорго үлэлэбит дьоммутуттан иитиэхтэнэн кэл-лэбэ. Бу маны барытын сүрүн-нээбит киһинэн СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, биһиги улууспут култууратын акакала Валерий Пе-трович Герасимов буолар. Бу иди-

йэни ылан, итинтэн сиэттэрэн, “Айылгы” оройуоннаабы НАДь кэ-лэктиибэ, дириэктэр Розалия Иг-натьева “Культурный код” диэн экспедиция бырайыагы са-ҕалаан эрэбит. Иккиһинэн, но-руодунай статустаах норуот ай-ымнытын дьизини исписэли-истэрэ нэһилиэктэргэ үлэһит НАДь-лэрин үлэһиттэригэр көмө быһымынан норуот уус-уран айымнытын хайысхаларыгар сүбэ-ама буолаллар. Ол курдук, улууспут 17 нэһилиэтин барытын кэрийэн, “Айылгы” НАДь-тин ис-писэлиистэрэ хас биридин жанр хайысхатынан о.э үгүһүүнү туруо-рууга, ырыаны онгортон биэригэ итини сэргэ фольклор нүөмэрдэ-рин ыраастаан, сааһылаан биэрэ-гэ көмөлөһүөхтэрэ, үйэтитингэ анаан “Кыһыл көмүс пуондаа” биэриилэри устуохпут.

Итини таһынан, илиинэн онгоһуктар быыстаккаларын “Ай” норуот устуудууата тиниэн көрөр. Бу кэмгэ быыстапка тэриллэр сүрүн сыала-соруга диэн - сана талааннары көрдөөһүн. “Айылгы” НАДь-тэ тэрийбит улахан быра-йыага сүрүн чинчийэр-үөрэтэр үлэтин саҕалаата, - диэн “Айылгы НАДь-тин норуот уус-уран ай-ымнытын отделын салайааччыта Елена Дьячкова билиһиннэрдэ.

Култуура исписэлиистэрэ бастагынан Соловьев уонна Бол-тоно нэһилиэктэр сырдыттылар.

Экспедиция бөлөҕө Мырылаа.

Ойуунускай саҥалаабыт тылбааска эпопеята хаһан түмүктэммитэй?

Устуоруйа. Улуу Пушкин айымньыларын тылбаастааһыны тэрийбит, көбүлээбит киһинэн Платон Ойуунускай буолар

Сэмэн Тумат

Чолбон» уонна «Кыһыл ыллык» сурунааллар, «Уус-уран литература» уонна «Хотугу сулус» альманахтар, «Хотугу сулус» уонна бүгүнгү «Чолбон» сурунааллар саха литературатын кытыан кыһалбатын сүгэн-көтөбөн баччаа тийэн кэллилэр.

Биллэрин курдук, П.А. Ойуунускай «Чолбон» уонна «Кыһыл ыллык» сурунаалларга сүрүн теоретическай уонна саха литературатын историятыгар сыһыаннаах бэлиэтээһиннэр бэчээттэппитэ. Кини саха литературатыгар уус-уран тылбааһы онорууга ураты суолтаны биэрэрэ. Мин бу ыстатыйабын «П.А. Ойуунускай саҥалаабыт тылбааска эпопеята хаһан түмүктэммитэй?» диэн ааттаатым. Ол туох эпопеята этэй? Бу сүгүн суолталаах санаатын олохтоохтук «Кыһыл ыллык» сурунаалтан саҥалаабыта диэн туран, манньыг биллэринэрбин.

1937 с. тохсунньу 1 күнүсүдү «Кыым» хаһыат нүмэригэр «Бисээтэллэр» диэн рубрика анынан саха суруйааччыларын интервьюлара бэчээттэммитэ. Онно бастаһынан, ааны аһааччынан Платон Алексеевич Ойуунускай буолбута.

П.А. Ойуунускай бу интервьюта нуучча гениальнай поэтэ А.С. Пушкинҥа сыһыаннаах курдугун иһин, сыһыан аахтааха, айар үлэтин кэлиһини кэрэһэллэр улахан суолталаах докумуонунан буолар. Ону хайдах баарынан тирээбик: «Мин урукку айымньыларбын муньан, 1937 сылга тахсар кинигэ бэчээттир суукка 4 томнаах кинигэни биэрдим. 1905 сыллардаагы өрөбөлүүсүсүөһү диэри историяттан ыстатыйа суруйдум. Саха тылын, суругун историятын уонна кини сайдан иһитин туһунан научнай ыстатыйаны суруйар-былааннаахпын. Пушкин айымньыларын, хоһооннорун, өстүөрүлаларын тылбаастааһын» диэн Платон Алексеевич бэлиэ тылы эппитэ. Иээнэ буолбатаа.

А.С. Пушкин өлбүтэ 100 сылын бэлиэтээһиннэн сибээстээх туох дьаһаллар олоххо киллэриллбит эбиттэрий? Бу туһунан «Социалистическая Якутия» хаһыат 1937 с. олунньу 4 күнүсүдү нүмэригэр бүтүн Сојууустаагы Пушкин аатынан комитеттэ ылыммыт «О порядке проведения пушкинских юбилейных дней» диэн дьаһала А. Бубков илии баттааһынаах бэчээттэммитэ. Хаһыат бу нүмэригэр «В Пушкинском комитете ЯАССР» диэн дылуус информация баар. Онно: «Пушкинский комитет при ЯЦИКе в ознаменование столетия со-

дня смерти великого русского поэта А.С. Пушкина устраивает два вечера с участием правительственных и общественных организаций. Первый вечер состоится 10 февраля в здании Госнацтеатра с докладом председателя Союза советских писателей Якутии П.А. Ойуунского и художественной частью. Второй вечер состоится 11 февраля в здании Государственного русского театра с докладом начальника управления искусств СНК ЯАССР И.М. Романова. Эти вечера будут передаваться по радио» диэн этиллибит.

Саха сирин Суруйааччыларын сојууһун бэрэссэдээтэлэ П.А. Ойуунускай дьаһалынан А.С. Пушкин айымньыларын Москвага «Талыллыбыт суруйуулар» диэн аатынан (ред. С.Н. Донской II, С.Р. Кулачиков, Н.Н. Павлов, С.Г. Потапов) 222 страницалаах кинигэни уонна «Ырма-хоһоон» (Талыллыбыт хоһооннор) диэн аатынан кинигэни (ред. П.А. Ойуунускай, С.Р. Кулачиков, И.Д. Винокуров) Дьокуускайга таһаарбыттар.

Бу эппитини эстээх уонна кэскиллээх үлэни П.А. Ойуунускай саха суруйааччыларын адыс эрдэттэн, быһа холоон этэххэ, 1934 с. бэлэмнээбититтэн, улуу Пушкин сахалыы тылбаастыргар уонна олору кинигэлэринэн бэчээттиргэ өй-санаа укпутуттан, үлэни сатабыллаахтык салайбыттан ситиһилибит эбит диэн санаага кэллим.

Эпопея саҥаланыта

Ойуунускайдаах Пушкин өлбүтэ 100 сылын бэлиэтээһин тэрээһиннэриттэн тэтим ылан, кини айымньыларын сүрүн өттүн сахалыы тылга тылбаастааһын эпопеятын саҥалаабытара. Ити кэм, биллэрин курдук, 20 сылы ылбыта. Бу кэм усталаарыгар улахан издээннэр буолбуттара. 1937-1938 сс. политической репрессия тосту тутуулаах күннэрэ-дьыллара үүммүттэрэ, М.К. Аммосов, П.А. Ойуунускай уонна саха интеллигенциятын чэгиэн күүһэ бу репрессияларга сэймэктеммитэ. Фашистская Германия Аҕа дойдубутугар сэриинэн саба түһүүтэ төһөлөөх өлүүнү-сүгүүнү таһаарда этэй? Саха суруйааччыларга үгүстэрэ ол өлөр-тиллэр күннэргэ Ийэ дойдуларын көмүскаллар туруммуттара. Ол да буоллар, саха суруйааччылар Александр Пушкин айымньыларын сахалыы тылбаастыргар санааларын ыһыктыбатахтара.

1940 с. поэт Иван Арбита 63 страницалаах «Талыллыбыт лирика» диэн аатынан А.С. Пушкин хоһооннорун кинигэтин Дьокуускайга бэчээттэппитэ. Маньаха мин биір, суолу сыһыаран этиэхпин баарабын.

П.А. Ойуунускай, арааһа, суруйааччыларга Пушкин поэзиятын уонна прозатын тэигэ тутан тылбаастыргар өй-санаа укпут быһыылаах. Ону Н.М. Заболоцкайга өйдөппүтүгэр уонна А.С. Пушкин прозатын тылбаастыргар соруйбуттарыгар сөп. Биір дэрэ ону сүрэгинэн-быарынан ылынан сүрдээх үчүгэйдик олоххо киллэрибэ.

Сорук быһыытынан...

Өссө аны биір хайысханы көрүүгүн А.С. Пушкин айымньыларын тылбаастааһынга. Ол улуу поэт «Евгений Онегин» сахалыы тылбаастыргар сорук саха суруйааччыларын иннилэригэр турара. Ол туһунан Ойуунускай эмиз толкуйдуура, ону кыайа-хото тутан тылбаастыргар киһини булуон баарара эбитэ буолуо. Итинник улахан соругу толорууга эйгэтин дьонуттан дэбигис киһини булуу ыараханын өйдүүрэ. Эдэр поэттары чинчилиирэ, кинилэр тылбаастарын кэтээн көрөрө. Бу хайысхага кини сыһыан кэрэһэллэр поэт И.И. Эртюков: «Мин эт кулгаахпынан истибитим П.А. Ойуунускай эдэр поэт Дьуон Дьаңгылы хоһооннорун уонна нууччалыытан тылбаастыргар хайлаабытын», — диэн этиитин 1958 с. Дьуон Дьаңгылы талыллыбыт хоһооннорун кинигэтин түмэн таһаарарыгар суруйбут кириин тылыгар быктарбыта.

П.А. Ойуунускай — сатирик-поэт С.А. Саввин-Күн Дьирбиһилээх күтүөттэрэ буолар. Оттон Г.И. Макаров-Дьуон Дьаңгылы Саввиннар баар-суох балтыларын Мария Афанасьевнаны (Айяны) кэргэн ылбыта, онон биллэхтиилэр, күтүөттэр. Оччолорго, поэт, тылбаастыт Гавриил Макаров Чурапчытаагы педучилищегэ үөрэниһиттэн Пушкин поэзиятын олус биһириирэ. Онон Платон Ойуунускайга сөбүлэппит буолуон сөп. Кинилэр саха литературатын, уус-уран тылбаас тула үгүстүк кэпсэппиттэрэ буолуо дии санымын. Баар, оччолортон даҕаны Дьуон Дьаңгылы «Евгений Онегин» сахалыы тылбаастыргар баҕатыгарын биір дэ эмэтэ быктарыан сөп. Ону биір дэрэ өйүүрэ чуолкай.

Итини мин манньык түгэнгэ тирээн этэбин: П.А. Ойуунускай репрессия сорун-мунун көрсөн, 1939 сыллааха өлбүтэ иһилибитин кэннэ, 1941 с. айыныгар Дьуон Дьаңгылы «Евгений Онегин» хоһоонунан роман бастакы баһын сахалыы тылбаастаан, онтун тупсабай буочарынан кэлим кумаадыга суруйан, Элэйгэ көрдөрбүттээх эбит. Ону көрөн баран Элэй: «Перевод взят правильный тон, но не точен, не игрив, не музы-

кален. Желательно, чтобы перевели всю первую главу и послали в сборник «Хотугу сулус». Элэй» диэн бэлиэтээһини рукопись хангас чанчыгар харандааһынан онорбута баар.

Дьуон Дьаңгылы тылбаастыргар уустук Пушкин «Евгений Онегин» баара эрэ сылтан ордук кэмгэ бастакы баһын киһиэхэ көрдөрөр тына тылбаастаабыта буолуо диэхпин туттунабын. Онон, арааһа, Ойуунускай баарыгар бу тылбааһы онорууга ылсыбыт буолуон сөп эбит диэн сэрэйэбин. Оччотугар нуучча гениальнай поэт А.С. Пушкин айымньыларын тылбаастааһын стратегията Ойуунускайман онгоһуллубут дирибитигэр бары өттүнэн төрүөттэр бааллар.

Хайдахтаах улахан суолтаны биэрэрэй Ойуунускай уус-уран тылбаастары онорууга — ол бастакы түһүмэлэ А.С. Пушкин айымньыларын тылбаастааһын этэ буоллаа. Платон Алексеевич: «Биһиги бухатырдары туойар народнай эпоспыттар чугас улуу эпическай тыллары айбыт Гомер, Фирдоуси, Руставели курдук аан дойдуга атырар дьон литературнай нэһилиэстибэлэрин баһылаахпыттына, Шекспир уонна Пушкин, Гёте уонна Байрон, Горькай уонна Толстой, Роллан уонна Барбюс курдук гиганнар нэһилиэстибэлэрин баһылаахпыттына, кэнэ-эҥки кэмгэ гиганнары биэрэр кыахтаныахпыт» диэн А.С. Пушкин өлбүтэ 100 сылыгар аналлаах дакылаатыгар эппитэ.

Эпопея салҕанар

Политическай репрессиялар, Аҕа дойду Улуу сэриитин сыллара А.С. Пушкин чулууканнаах айымньыларын тылбаастааһыны атахтаабытара эрэри, суруйааччылар кинини сахалыы тылга тылбаастыргар санааларыттан аккаастамматтахтара. Фроннартан Элэй, Макар Хара, Күн Дьирбиһи, Дьуон Дьаңгылы, Софрон Данилов курдук поэттарбыт суруйааччыларбыт, тылбаастыргарбыт этэнгэ эргиллэн кэллилэрэ П.А. Ойуунускай олохтообут Пушкин тылбаастааһын эпопеятын салгы ытталларыгар кыагы биэрбитэ. Ол түмүгэр 1949 с. А.С. Пушкин «Талыллыбыт айымньылар» диэн поэтическай айымньыларын кинигэтэ Дьокуускай типографиятыгар бэчээттээн тахсыбыта уонна онно Н.Е. Мординов салайааччылаах редколлегия үлэлээбитэ мыйыллыбыта. Ол эрэн, бу кинигэ Пушкин сүрүн айымньыта «Евгений Онегин» тылбаастаан бүтэ илих буолан кыайан кирибэтэ.

Поэт, тылбаастыт Г.И. Макаров-Дьуон Дьаңгылы Кыһыл Армияга сөбүлэнилээх куустарин кэккэлэригэр 1943 с. сайы-

ныгар ыгырыллыбыта. Кини фронтан «Кыайдыбыт» диэн хоһоон кинигэтэ рукопиастаах уонна «Евгений Онегин» тылбаастыргар бигэ санаалаах эргилибитэ.

«Евгений Онегин» тылбаастанар

1952 с. Дьуон Дьаңгылы «Евгений Онегин» диэн тылбааһын Саха сирин Суруйааччыларын сојууһун бырабыллыаһынын муньаагар дьүүлээһингэ киллэрибэ. Суруйааччылар бу үлэ сүһүбүгэр туруутугар кемелелэр, тылбаастыт өйүүр туһуттан С.Р. Кулачиков-Элэйи, И.Д. Винокуров-Чапыланы, С.Ф. Софроновы-Феокист Софроновы, Н.Н. Павловы-Тыаһыты уонна Н.А. Гавышевы тылбааһы көрүүтэ-истиигэ рецензентэринэн сыһыарбыттар. Ол рецензиялары 2013 с. «Бичик» кинигэ кыһатыгар таһаартарбыт «Дьуон Дьаңгылы» диэн монографиябар киллэртээбитим. Хайдах курдук суруйааччылар кыһаллан туран Дьуон Дьаңгылыга кемелэспүттэрин өйдөтөөрү-санааары. Уонна испэр саныырым: «П.А. Ойуунускай тыһынаах бэйэтэ баара буоллар, улуу Пушкин «Евгений Онегин» сахалыы тылбаастааһыныттан, саха суруйааччылар 1934 с. саҥалааһын дьоннаах дьыаланы хайдах курдук дьулурдаахтык олоххо киллэрэр туруктамматтарыттан үөрүү эбитэ буолуо».

А.С. Пушкин «Евгений Онегин» сахалыы тыһынан тахсыбыт кинигэтин эрдээктэринэн кэлин саха норуотун поэтэ буолбут Л.А. Попов аһаммыта.

Түмүк оннугар

ССРС суруйааччыларын бастакы сийиһэ 1934 с. «А.М. Горькай көбүлээһининэн, тэрийиитинэн буолбута». Биллэрин курдук, онно П.А. Ойуунускай далаэст этэ. ССРС суруйааччыларын сојууһун 2-с сийиһэ араар-биричиннэлэринэн тэрдүүдэн баран, 1956 с. араа ыстатыйыбыта, онно сүрүн дакылааты Павел Антокольскай аһаарбута. Кини А.С. Пушкин гениальнай айымньыта, «Евгений Онегин» национальнай литератураларга ситиһилээхтик тылбаастааһын бэлиэтээбитэ уонна Максим Рыльская, Самед Пуртуд ааттары кытары сэргэ тутан, Дьуон Дьаңгылы аатын ааттаабыта.

Мин санаабар, бу түгэн «Им-волическая». П.А. Ойуунускай сийиһэстэн, сийиһэска, бириэмэни куоттарбакка, улуу Пушкин үһүлүчүлээх айымньыларын сахалыы тылбаастааһын тэрийбитин, көбүлээбитин курдук буолан тахсар. Идэтиһэ

Афиша

Сынныалангга

ХАПХААН
10:00ч

11:40ч
15:00ч

Репертуар с 23 ноября по 29 ноября

Понедельник санитарный день

13:15ч

16:35ч

18:20ч

КИТТИ КИПЕР

НАНДОР
ФОДОР
и ГОВОРЯЩИЙ
МАНУСТ

Скидки и льготы на посещение киносеансов кинотеатра «Айыллаан»

Вторник - Многодетным семьям (Льготы предоставляются на членов только одной семьи) 50% от стоимости билета.
Среда - Пенсионеры, инвалиды I, II группы 50% от стоимости билета.
На все дни кроме четверга
Ветераны ВОВ, дети инвалиды 100% от стоимости билета.
Пятница - Ветераны боевых действий, дети сироты (крупные сироты) 50% от стоимости билета.
Без ограничения - дети до 5 (пяти) лет включительно 100% от стоимости билета.
В день рождения - именинникам (при предъявлении документа) 3 дня до и 3 дня после 100% от стоимости.

Биллэрий / ОБЪЯВЛЕНИЕ

ПРОТОКОЛ

публичных слушаний по проекту бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов

село Чурапча
21 ноября 2023 года

Место проведения:

с. Чурапча, актовый зал Администрации МО «Чурапчинский улус (район)» - 15 часов 00 минут.

Основание проведения:

Распоряжение главы МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) от 09.11.2023г. № 1890 «О проведении публичных слушаний по проекту бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов».

Председатель публичных слушаний:

Сивцев Е.А. - первый заместитель главы МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я).

Повестка дня:

О проекте бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов.

Количество зарегистрированных участников публичных слушаний - 33 чел.

Вступительное слово председателя:

ознакомил всех присутствующих с повесткой дня, объявил, что публичные слушания проводятся в соответствии с Уставом МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я). **Положения** «О бюджетном процессе» в МО «Чурапчинский

улус (район)» РС (Я). Положения о Порядке организации и проведения публичных слушаний МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я).

После ознакомления всех присутствующих с целями и задачами публичных слушаний, огласил регламент проведения публичных слушаний, о месте, времени, порядке учета предложений и участия граждан в публичном слушании по проекту бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов, опубликованных на официальном сайте администрации МО «Чурапчинский улус (район)».

Сообщил, что в ходе публичного слушания ведется протокол, в который вносятся все предложения и фиксируются результаты публичных слушаний, все участники публичных слушаний приняли порядок предложенного регламента.

Письменные обращения (предложения, замечания) жителей Чурапчинского района в рабочую группу по подготовке и проведению публичных слушаний не поступили.

Слушали информацию:

1. О проекте бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов - докладчик Брызгаева Т.Т., начальник Управления финансов Чурапчинского улуса.

2. О проекте бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов раздела «ОБРАЗОВАНИЕ» - содокладчик Посельский Ю.П., началь-

Орто Халыма нэһилиэгэ	Кураанах ... айахха баппат									
Минерал										
						Туох туһунан буолара		... сыһыар (туруу-лаһар)		
	Дойду тус бэлиэтэ		Кыыл, сүөгү мэйийтэ	... курдук	Таһа-баһы ...					
									Сырсан тилэх баттаһы	
	Степан Дадаскина романа		Быстах аһылык, тэрээлин		Дьааһы биһир кэрэ үрөбэ					
	Бурдугу мэллээр тэрип	Уста-лаах, туората							... дээп	
				Ньирэй саһата						
... дуо			Туох эмэ ис кизинэ		Киинэ	Дьүһүнүн мөкү				
Сирэй солбуйар аат					Куһа-баны оноруу содула					
Суон мас кэрчигэ					Батта-тылы				Түмэн	
... кэ-бистэ-рийи		... ардах		Валентин Макаровкинэ						
				Сүдү харамай					Нуота	
... муһа						Күн кирибитин кээнэ харанарыар дээрэ				
Сурунуу										

«Сканворд: тэрийээччи ИП Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 3» ылыппына. Хаһыат 43 нүөмэригэр тахсыбыт сканворд эппиэттэрэ. **Туруору:** дүөдэ, дагда, эстэ, мииску, дэписиит, оҕо, изэппэт, атас, тиис, луо, эттик, ээл, ол, уу, кутуйах, судураан. **Сытыары:** кустук, Дэбдиргэ, тый, эппиэт, сизх, сэмсэ, Сииттэ, этии, ирэ, эстии, сулуу, ур, Дуоҕа, уорба, тосхол.

ник Управления образования Чурапчинского улуса.

3. О проекте бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов раздела «КУЛЬТУРА» - содокладчик Гуляев П.Е., начальник Управления культуры Чурапчинского улуса.

С вопросами и предложениями выступили:

В ходе проведения публичных слушаний поступили устные вопросы, на все вопросы были даны исчерпывающие ответы.

Егоров Д.В. - начальник МБУ «Управление физической культуры и спорта Чурапчинского улуса:

- В связи с объявлением 2024 года в России - годом спорта, рассмотреть возможность увеличения бюджета на проведение спортивных мероприятий до 20 млн. рублей.

Матвеева М.Н. - председатель Совета ветеранов Чурапчинского улуса:

- Уточнить расходы на

оформление правоустанавливающих документов и на содержание объекта музея «Боевой Славы».

Кронникова М.Ф. - заместитель главы МО «Чурапчинский улус (район)» по социальным вопросам:

- Увеличить финансовые средства в бюджете на 2024 год МП «Профилактика безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних в Чурапчинском улусе на 2015-2026 годы» и МП «Старшее поколение в Чурапчинском улусе на 2015-2026 годы».

Сивцев Е.А. - первый заместитель главы МО «Чурапчинский улус (район)»:

- МБУ «Управление физической культуры и спорта Чурапчинского улуса» (Егорову Д.В.) провести целенаправленную работу по привлечению внебюджетных средств на проведение спортивных мероприятий;

- Начальникам управлений Чурапчинского улуса при формировании бюджетной сметы на 2024 год составить реальные

расчеты;

- Одобрить проект бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов.

По результатам выступлений докладчиков и иных участников публичных слушаний рекомендовано одобрить проект бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов.

Голосовали: «за» - 33, «против» - 0, «воздержался» - 0.

По итогам проведенных публичных слушаний их участники решили:

Поддержать и направить проект бюджета МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) на 2024 год и на плановый период 2025 и 2026 годов на рассмотрение улусного (районного) Совета депутатов МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я).

Е. А. Сивцев, председатель,
А. М. Гурьева, В. Г. Борисова, секретарь.

